

Čína nemůže na vážný odpor pomýšlet a skutečného nebezpečí války tedy není. Japonci vědí, že velmoci nedopustí anexi Mandžuska a omezují se tudíž ve svých cílech i metodách na dosažení bezprostředních výhod. Zdá se, že Číně nezbude, než aby jako slabší partner přiznala Japonsku určité úspěchy ve hře, načež dojde k postupné likvidaci incidentu.

V Jugoslavii volilo se poprvé na podkladě nově vydané ústavy a volebního řádu, který nepři-pouštěl kandidáty starých stran, nýbrž jen přívržence jednotné Jugoslavié. Oposice odmítla tudíž voleb se zúčastniti a vyzvala své stoupence, aby se zdrželi hlasování. Zápas přesunul se tedy na otázku účasti volební. *Třeba uznat, že vláda dosáhla úplného vítězství.* Nejenže nikde nebyla patrna neúčast voličstva, naopak počet odevzdaných hlasů i ve městech, kde nebylo možno vykonávat hromadně administrativní nátlak, bylo tentokráte odevzdáno více hlasů, nežli dříve. Zvláště pozoruhodná je účast voličstva v *Záhřebě a v Lublani.* Přitom v zemi zachován byl celkem klid, až na několik studentských výtržností. Lze říci, že osvícená diktatura krále Alexandra se osvědčuje a že jeho cesta, vedoucí národ ku sjednocení a zdravému užívání ústavních a demokratických svobod, je správná. Oposicí nezbude, než aby dříve či později se připojila a na dané půdě hájila své principy.

Finanční obtíže Rakouska a Maarska stupňovaly se v poslední době do té míry, že máme co činit se skutečným bankrotem nejen státního, nýbrž i národního hospodářství, který je ovšem zakrýván shovívavostí věřitelů. Těm by naléhání nic neprospělo a naopak musilo přivodit další těžké komplikace. Jde o to, zda oba státy, jichž vina na těchto koncích je nesporná, budou čerpat ze zkušeností poučení a stanou se přístupnější rozumným domluvám, které až dosud udělovaly se jim marně. Nemají jiných vyhlídek na zdárnou existenci politickou i hospodářskou, nežli při dobrém poměru k sousedům. Místo toho pokoušelo se Rakousko na vzdor celé Evropě, jejíž dobré vůle využívalo, koketovati neustále s Německem a Maďarsko žilo jen svému absurdnímu snu o obnově starých královských Uher. Teprve dnes, kdy tíseň zasahuje již do každé domácnosti, *počínají Rakušani a Maďaři smýšlet jinak* a při poslední zahraniční rozpravě v budapeštském sněmu slyšeli jsme již tóny, které zněly upřímně. Je přirozeno, že svalují se sebe vinu dále a snaží se omluviti, byl by to však již veliký pokrok, kdyby uznali konečně, že se jim s naší strany vychází vstříc a že není třeba nic jiného, než aby se konečně smířili s nezměnitelnými skutečnostmi. Středoevropské plány, jichž neúnavným fedrovatelem je zejména Maďar *dr. Hantos*, jen tímto způsobem mohou se státi realizovatelnými. *Dr. R. Procházka.*

LITERATURA.

JOSEPH BARTHÉLEMY: LA CRISE DE LA DÉMOCRATIE CONTEMPORAINE. Paris, Recueil Sirey 1931. 225 str.

V úvodě konstatuje B., že od počátku 19. století je nepopíratelný pokrok republikánský a demokratický. Kdežto r. 1820 byly na světě jen 3 republiky (Spojené státy, Švýcarsko a Haiti), je jich dnes na 40 a v pouhé Evropě 14. Co tedy opravňuje k tvrzení, že je krise demokracie? Je to především ústup parlamentarismu před různými diktaturami a z toho vznikající nedostatek víry v demokracii. — V první části knihy rozbírá B. rysy jednotlivých diktatur, jejichž základy a příčina jsou téměř vždy stejné: nemohoucnost parlamentu při řešení výjimečně těžkých situací, ať už to jsou vnitrostátní zmatky nebo národnostní nesnáze.

Nejprve *fašismus*. Na rozdíl od jiných diktatur má doktrínu. Kdežto jinde je diktatura jen výjimečným a dočasným lékem, epizodou politického života, chce být fašismus stálým režimem, vybudovaným na vlastních zásadách. Vyšel z moci a spočívá na ní, uznává je za základ a nástroj vlády. Věda však dobře, že násilí může být jen přechodným prostředkem nadvlády, snaží se zároveň vychovati národ v ideálu národní energie a mravního i hmotného obrození vlasti. Přes to, že se fašismus představuje jako nová doktrína, popírající demokratické evangelium Velké Revoluce, zachovává rámeček, názvy a do

jisté míry i zevnější znaky bývalého režimu. Zesílil výkonnou moc, nejpříměšenější to výraz státní svrchovanosti a moci. Král se stal jen symbolem státu, pánem státu je »capo di governo«, dnes Mussolini. Není volen, doba jeho vlády je neomezená, nemá nikoho nad sebou a nezávisí na parlamentní většině. Přes to, že je titulárně jen ministrem vnitra, řídí ve skutečnosti i záležitosti vojenství, námořnictva i soudnictví. — Protidemokratická zřízení zavádějí téměř všechna jednu oficiální stranu, jediné přípustnou, o níž se opírají. V Moskvě je to komunistická strana, v Angoře lidová strana republikánská. Fašismus připouští pouze stranu fašistickou, silně organizovanou, poskytující výhody svým členům a vládoucí státu. Fašistická strana je základním zřízením státu. Sněmovna je jen vnějším projevem fašistické strany. Tajemník strany je jmenován královským dekretem, federální tajemníci vládním nařízením. Velká fašistická rada je nejvyšším orgánem státu; kromě jiného sestavuje seznamy, z nichž král jmenuje nejvyšší úředníky, a označuje poslance pro kandidátní listiny. Je tedy jen jediná strana a proto jen jediné politické mínění. Není svobody osobní, existuje dokonce »výjimečný soud na ochranu státu«, není ani kolektivních svobod, není obecní samosprávy. *B.* však nevěří, že toto potlačování svobody může trvati. Žádný dospělý národ nesnese stálého poručnictví a dobrodiní režimu nemůže přicházeti stále shora. — Význačným rysem moderních diktatur je syndikalismus, podpora odborového hnutí, výsledek zápasu mezi kolektivním prospěchem a sociálním i politickým individualismem, jenž od 1789 oživoval vývoj demokratické civilizace. Také fašismus se zakládá na popření demokratického individualismu a na uznání odborové organizace, nejen už jako zájmové skupiny, nýbrž jako státního zřízení. Tento státní syndikalismus je organizován shora. Jeho tajemníky jmenuje vláda, která jediné může uznat jednu odborovou organizaci pro určitý odbor, což se stane, jakmile organizuje desetinu všech členů odboru. Členství v odborové organizaci není povinné, ale i nečlenové musí jí platiti příspěvky a podřizovati se smlouvám, jež uzavřela, i jejím rozhodnutím. Syndikáty navrhuji také 800 kandidátů pro volby do sněmovny, z nichž může vybrati Velká fašistická rada 400 pro definitivní kandidátní listiny, jež schvalují nebo zamítají volby s všeobecným volebním právem. Toto volební právo je jediným průlomem v hradbách fašistické diktatury, zatím dost ilusorním, poněvadž volby nejsou vlastně tajné. Schvalovací lístky se značně liší od zamítacích a tak je možno lehce kontrolovati, jak kdo volí. — *B.* přiznává, že po stránce sociální není fašismus reakcionářský; Albert Thomas dokonce řekl, že italská vláda ratifikuje mezinárodní pracovní smlouvy rychleji než jiné vlády. Jistě, že si tak režim vykupuje shovívavost lidových vrstev. *B.-mu* však, jako zásadnímu demokratu vadí, že všechny tyto hmotné výhody nezískává italská pracující třída svou činností, nýbrž že se jí dodávají už hotově shora. Myslí, že sociální otázka není jen otázkou žaludku, nýbrž také hlavy a srdce, tedy svobody. — *B.* nechce popírati, že fašismus skutečně pozdvihl zemi ze zmatků k pořádku, ukazuje však, že liberální Francie provedla totéž po Napoleonu I. a III. i po světové válce a dodává s hrdoostí: svobodně. A tak nepřináší příznivá bilance fašismu žádný argument proti svobodě, která je solí a posvěcením veřejného života. Dějiny rozhodnou, zda fašismus, uspořádav poměry, neměl vrátiti italskému lidu jeho bývalé svobody. *B.* nechce prorokovati, co bude po Mussoliniho smrti. Soudí však, že se lid země Mazziniho, Garibaldiho a Cavoura nikdy definitivně nevzdá svých práv ve prospěch jedné skupiny. Svoboda a demokracie nejsou minulostí, nýbrž budoucností.

Méně obsírně se *B.* zmiňuje o jiných diktaturách. Vojenská *diktatura Riverova* byla zdánlivě liberálnější než fašismus, asi hlavně proto, že nemusila sáhnouti k násilí. Rivera však rozpustil sněmovny a nezachoval tedy ani zdání nějakého parlamentarismu. Chtěl napodobiti fašismus systémem jediné strany (Vlastenecký svaz) a státním syndikalismem. Na rozdíl od fašismu riverismus nechtěl být stálým režimem, nýbrž pouze připravit půdu normálním poměrům. Nepodařilo se mu to, přes to, že pracoval ve velmi příznivých podmínkách. Měl sice některé úspěchy a uvedl mnoho do pořádku, ale zahlazoval vlastně stále jen povrchní následky výbuchů, aniž vyléčil zlo, jež tyto výbuchy působilo. Neboť Španělsku chybí duch veřejného života a diktatura tento nedostatek národní povahy jen stupňovala. Síla státu spočívá na občanech, odhodlaných k službě ideálu, nikoli na otrocích, ovládaných kaprálem.

Zvláštního rázu je *diktatura Pilsudského*, který dbá spíše, aby měl skutečnou moc, a nestojí o její vnější znaky. Nechává v činnosti různé orgány zastupitelské demokracie, musí ovšem fungovati podle jeho vůle. Pilsudski porušuje soustavně a okatě zákony a dává své placet násilnostem, jež snesou srovnání s řáděním bolševické Čeky a nepřispívají k duchovnímu sjednocení polského národa.

Posléze *bolševismus* — diktatura levice. Je úplnou negací demokracie. Opírá se o jedinou přípustnou stranu, o násilí, nepřipouští zastoupení jedinců, princip to demokracie, nýbrž pouze zastoupení skupin, zrušil politickou svobodu, zrušil demokratickou rovnost a uzákonil nerovnost jednotlivých občanů.

Probrav jednotlivé diktátorské režimy, obrací se *B.* k nesnázím parlamentní demokracie. Nelze zapírat, že k ní je nedůvěra (*B.* mluví o Francii), není však obecná. Vládne hlavně v Paříži, mezi intelektuály a drobnou buržoasií. Lid zůstal demokracii věrný. S nedůvěrou k demokracii nespojuje se pak vždy touha po jiném režimu. A tak po změně režimu touží jen menšina, dávající se slepě unášeti svou nespokojeností, zatrpklostí a osobním zástím. Kandidátů pravé diktatury nechybí, ale jsou tak bezvýznamní, že nejsou demokracii nebezpeční. *B.* nevěří v nebezpečí, přes to však nechce zavírat oči před nesnázemi.

Jednou z nich je nedostatek vládní autority. Parlamentarismus může fungovati jen tehdy, je-li hlavou vlády skutečný vůdce. Takoví vůdcové jsou, ale často se nedostanou k moci pro odpor, který vychází nikoli ze sněmovny, nýbrž z vnějška, ze stranických sjezdů a pod. — Krise parlamentarismu vyplývá však i z nedostatků parlamentní metody. *B.* hájí sněmovny proti těm, kdo by chtěli, aby zasedala jen pět měsíců do roka a aby poslanci pokračovali ve svém občanském zaměstnání. V dnešních poměrech je nemožno, aby se někdo věnoval dopoledne svému zaměstnání a odpoledne, třeba jen po několik měsíců do roka, správě veřejných věcí. Dnešní parlamentarismus se velice liší od svých předchůdců. R. 1831 bylo ve Francii podáno 31 vládních a 10 iniciativních návrhů, odhlasováno 41 zákonů. R. 1920: 478 vládních, 500 iniciativních návrhů, 210 zákonů odhlasováno. K tomu přistupují interpelece, resoluce a hlavně rozpočet. R. 1821 měl francouzský rozpočet 31 kapitol, r. 1831 116, r. 1872 338, dnes 1500. R. 1820 zabrala rozpočtová debata jen 16 schůzí. — Avšak schůze jsou četnější a delší také proto, že je stále potřeba nových zákonů. Stát není už jen zákonodárcem, soudcem a četníkem. Je i sociálním hygienikem, pečuje o veřejné zdravotnictví, bojuje proti nemocem a bídě, chrání slabých. Zákonodárce se musí starati i o nové hospodářské otázky. Tak na př. nebylo možno po válce nechat volné soutěži otázku bytovou; právě tak je třeba chrániti práci atd. Množství schůzí vyplývá tedy nutně z množství nových úkolů. Přináší to ovšem nevýhody. Kolidují schůze plena, výborů, studijních komisí. Vadí to i jakosti práce. Poslanci mají však kromě toho sledovati státní správu, vyřizovati korespondenci, čísti a studovati. — Třeba naléztí nějaké východisko z těchto nesnází sněmovních prací a *B.* je vidí hlavně v omezení počtu řečníků a řečnické lhůty. Rozbírám resoluci z 15. července 1926, již francouzská sněmovna uskutečnila tuto reformu, jež nezkrátila nikterak svobodu debat ani parlamentní práva, zato však umožnila odhlasovati včas rozpočet a zvýšiti výkonnost sněmovny a tím zvýšila i vážnost parlamentu.

V posledních kapitolách odpovídá *B.* těm, kdo volají po reformě státu. Sám je proti překotným změnám ústavy, která umožnila Francii vzestup po válce r. 1870 a vítězství ve světové válce. Zejména se brání t. zv. hospodářskému parlamentu. Byly by potíže se zastoupením. — Kdo by zastupoval textilní průmysl: zástupce bavinářského průmyslu či hedvábnického? Bylo by v zemědělství zastoupeno zároveň vinařství i řepný průmysl? Byl by společný zástupce zaměstnavatelů i zaměstnanců příslušného odboru? Byl-li by to však dělník, neměl by potřebné solidarity a pochopení pro potřeby svého průmyslu. Neboť existuje dělnická solidarita a v otázkách mzdy a pracovních podmínek je pekařský dělník vždy bližší kovodělníku než svému pánu. Kdo by zastupoval rentiery, poplatníky, spotřebitele? Poněvadž by nemohlo míti každé zaměstnání svého zástupce, bylo by třeba nějak hodnotiti zájmy. Takové hodnocení je však úplně libovolné: v Moskvě prohlásili, že nejvyšší jsou zájmy dělnické třídy! V teorii by mělo být zájmové zastoupení věrným obrazem hospodářských sil. Ve skutečnosti by však bylo zase jen

odrazem sil politických, jež hospodářství ožívují a organisují. — Jak by tento hospodářský parlament fungoval? Dával by dobrá zdání o hospodářských otázkách? Ale co jsou to hospodářské otázky a lze je tak snadno oddělit od politických? Kromě toho nebude toto shromáždění nikterak kompetentní. Voňavkár nebude moci poraditi v otázce kovoprůmyslu a zástupce uhelného průmyslu nebude rozuměti koloniálnímu zboží. B. soudí, že to vše jsou příčiny malých úspěchů různých Hospodářských rad. O německé napsal Berliner Tageblatt, že se stala vedlejší kolejí, na niž se posunují otázky, které nikoho nezajímají a které se nechávají usnouti.

V závěru vyslovuje se B. znovu pro silný stát, který se sice radí se zájmovými organisacemi, ale rozhoduje sám ve smyslu politického prospěchu. Žádná reforma státu, nýbrž reformy ve státu, především moderní lidská správa bez formalit a písárení. Rozhodně však žádná diktatura, nýbrž svoboda. I ona má své nevýhody a nebezpečnosti, ale je nejlepší zárukou sociálních zájmů. Vlády potřebují, aby cítily odpor, aby se jim stále vytýkaly jejich omyly a nedbalosti. Je třeba výchovy k demokracii: výchovy ve škole, výchovy občanů, kázně parlamentu i vlád, aby byly s to, aby postupně uskutečňovaly ideál spravedlnosti. B. končí slovní hříčkou Cavourovou: »Věřte mně: nehorší sněmovna je lepší než nejlepší předpokoj (absolutistického vládce).«*

Knížka *B-ho*, jež dobře poučí o různých diktaturách, je zvláště dnes cenná svou neochvějnou věrou v ideály demokracie.

Dr. Konstantin Jelínek.

SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ V ČESKOSLOVENSKU. Publikací Sociálního ústavu Č. S. R. číslo 55. V Praze 1931, stran 160 za Kč 20.

Sociální pojištění v Československu jest publikace informační, vydaná u příležitosti V. valného shromáždění Mezinárodní ústředny nemocenských pojišťoven v Praze (též ve francouzštině a němčině) a zredigovaná dr. Evženem Šternem. Obsahuje tyto odborné příspěvky: Dr. Lev Winter »Význam a cíle sociálního pojištění«, dr. Frant. Trnka »Úrazové pojištění dělnické a jeho reforma«, dr. Josef Pícek »O hornickém pojištění provisiím«, dr. Fr. Janošík »Československé nemocenské pojištění«, dr. Karel Johanovský »O nemocenském pojištění veřejných zaměstnanců«, Vladimír Vydra »Příčiny krise nemocenských pojišťoven v Československu«, Th. Hackenberg »Vývoj svazů nemocenských pojišťoven«, dr. Evžen Štern »Invalidní a starobní pojištění dělnictva«, dr. Jan Gallas »Československé pensijní pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách«, MUDr. Eduard Břeský »O léčebné péči v sociálním pojištění«, dr. Vladimír Klumpar »Finanční politika sociálně pojišťovacích ústavů«, dr. Josef Kotek »Československé sociální pojištění se zřetelem na mezinárodní konvence a pojištění cizinců«, prof. dr. Schoenbaum »Úhrada nároků v československém sociálním pojištění« a »Celkový posudek o stavu československého pojištění a budoucím jeho vývoji«.

Dr. Winter upozorňuje, že pojištěním dělnictva pro případ nemoci a úrazu v Rakousku mělo býti sice zabráněno snahám dělnictva po změně sociálního řádu, že však právě vydání těchto zákonů zvýšilo brzy sebevědomí dělnictva. Po převratu v novém státním útvaru stalo se dělnictvo důležitým činitelem politickým a Československá republika plnila velmi rychle aspoň nejnaléhavější dluhy v oboru sociálního pojištění. Dnes je v Československé republice pojištěn každý, kdo jest v námezdném poměru. Ale nejenom zaměstnanec sám, nýbrž i celá jeho rodina, která s ním sdílí společnou domácnost. Ústřední sociální pojišťovna jest už dnes nejdůležitějším úvěrním ústavem pro stavby malobytů, pro družstevní a komunální podnikání stavební, pro práce meliorační a regulační, pro investiční akce komunální. Ale jest nad jiné důležitým kupcem veřejných dluhopisů a má otevřené pokladny pro potřeby různých fondů veřejných. Ústav dělnického pojištění uvolňuje peněžní trh, jenž nemusí býti tísněn nezbytnými potřebami veřejných korporací; ale ulehčuje také celkovou posici těchto korporací, když je činí neodvisly od soukromého finančního kapitálu. Ústav dělnického pojištění stane se podle

* V originálu: »la plus mauvaise des Chambres est encore préférable à la meilleure des antichambres«.